

ÜLERIIGILINE PLANEERING "EESTI 2050"

Elluviimiskava (täiendamisel põhilahenduse avaliku väljapanekuni)

juuni 2026

MAJANDUS- JA
KOMMUNIKATSIOONI-
MINISTEERIUM

SISUKORD

1	Sissejuhatus.....	3
2	Üleriigilise planeeringu elluviimine kohalikul tasandil	5
2.1	<i>Täpsemate riigi tasandi planeeringute vajadus</i>	5
2.2	<i>Täpsemate riigi tasandi planeeringutega lahendatavad ülesanded.....</i>	6
3	Ruumilise arengu põhimõtete rakendamine riigi strateegilise planeerimise raamistikus	9

1 Sissejuhatus

Üleriigiline planeering on oma olemuselt üleriigiline strateegiline dokument, mille eesmärk on määratleda riigi ruumilise arengu pikk vaade. Üleriigiline planeering koondab riigi ruumilise arengu vajadused, sõnastab pikaajalise ruumilise visiooni ning määrab selle saavutamiseks vajalikud ruumipoliitika põhialused, ruumilise arengu põhimõtted (vt Skeem 1) ja suunised. Selline strateegiline ruumilise arengu raamistik aitab kiiresti muutuvates oludes hoida fookuses tervikpilti ning hinnata otsuste ruumilisi mõjusid.

Üleriigiline planeering viib ellu riigi pikaajalist arengustrateegiat Eesti 2035, kujundades kestliku, turvalise ja kvaliteetse elukeskkonna ning toetades tasakaalustatud ruumilist arengut. Selle ruumilise arengu põhimõtted lähtuvad Eesti 2035 eesmärgist *planeerida ja uuendada ruumi terviklikult ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastiku muutuste, tervise ja keskkonnanahoiuga arvestavalt* ning on kooskõlas Euroopa Liidu ning rahvusvaheliste arengusuundadega maa- ja ruumikasutuses.

Erinevalt valdkondlikest arengukavadest annab planeering Eesti arengu eesmärkidele ruumilise väljundi valdkondadeüleselt, tuues esile eri poliitikate ruumilised seosed ning kujundades aluse teadlikule maakasutusele ja erinevate valdkonnapoliitikate koostoimele.

Seni ei ole üleriigilise planeeringu ja riigi strateegilise planeerimise raamistik olnud piisavalt süsteemselt seotud. Tugevam sidusus on planeeringu tõhusaks elluviimiseks oluline ning aitab vältida ruumilise arengu juhuslikkust.

Seetõttu tugevdatakse üleriigilise planeeringu rolli Eesti arengut suunava dokumendina ning lõimitakse selle põhimõtted senisest selgemalt riigi strateegilise planeerimise raamistikku.

Täienduste tulemusena tuleb valdkonna arengukavade ja programmide koostamisel ja uuendamisel arvestada üleriigilisest planeeringust tulenevaid arengusuundi ja põhimõtteid, mis aitab vältida ruumiliste otsuste ja investeeringute killustumist, toetades terviklikumat arengujuhtimist.

Elluviimiskava edasises töös tuuakse selgelt esile ruumilise arengu põhimõtete seosed riigi erinevate valdkondlike arengukavade, programmide ja programmijärgsete tegevustega. Nii kanduvad planeeringu põhimõtted süsteemselt valdkonnapoliitikatesse ning paraneb ruumiotsuste koostoime, planeeringu elluviimise tegevused ja seos ajaraamistikuga.

Üleriigilise planeeringu elluviimist koordineerib, seirab ja vaatab perioodiliselt üle Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Ministeeriumi seisukohad teiste valdkondade arengusuundade ja strateegiliste dokumentide kohta lähtuvad üleriigilises planeeringus seatud ruumilisest raamistikust. Planeeringu elluviimise toetamiseks soodustatakse erinevaid koostööformaate piiriüleste või valitsemistasandite vaheliste valdkondlike väljakutsete lahendamiseks.

Üleriigilise planeeringu keskmes on asustuse suunamine. Tugevate eritasandiliste keskuste mudeli elluviimisel tuleb tähelepanu ja ressursid suunata eelkõige nendele keskustele ja piirkondadele, mille tänane arenguseis erineb enim planeeringus kavandatud rollist asustussüsteemis.

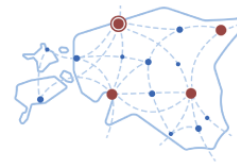
1. JULGEOLEK JA RIIGIKAITSE
Julgeolek toetub tasakaalustatud ruumilisele arengule, elujõulistele kogukondadele ja vastupidavale taristule.

A. B. G. H. I.

2. KLIIMAMUUTUSED JA -MÕJUD
Ehitatud keskkonda kohandatakse kliimamuutustega toimetulekuks, väärtustatakse loodust ja tarka maakasutust.

A. B.

3. TUGEVATE KESKUSTE EESTI
Pealinastumise trendi ümberpööramiseks põhineb ruumiline areng tugevatel eritasandilistel keskustel.

A. B. C. G.

4. ELU- JA PÄRANDRIKKAD KOMPAKTSED ASULAD
Edasises ruumilises arengus väärtustatakse pärandit ja vähendatakse loodusaladele uute tehisalade teket ja tõstetakse väljakujunenud ruumi kasutusintensiivsust.

A. B. G.

5. ETTEVÕTLUSE LÄBIMÕELDUD RUUMILINE ARENG
Mitmekesine ja lisandväärtusega ettevõtlus areneb asulates või nende lähistel, kus on toimiv taristu ja kohalikud ressursid tagades tõhusa maa- ja ruumikasutuse.

A. B. G.

6. ROHEVÕRGUSTIK, VÄÄRTUSLIKUD MAASTIKUD JA -PÕLLUMAJANDUSMAA ELUKESKKONNA OSANA
Loodushüvesid pakkuv rohevõrgustik tasakaalustab majandustegevuse mõjusid ruumile. Väärtuslikud maastikud kannavad Eesti mitmekihilist kultuurilugu. Väärtuslikud põllumajandusmaad toetavad toidujulgeolekut.

A. B. D. E. F.

7. ASUSTUSE ARENGUT TOETAV KESTLIK LIIKUVUS
Raudtee on asustuse selgroog. Asulad toetavad säästlikke liikumisviise ning inimeste elukohad, teenused ja töökohad paiknevad lähestikku.

A. B. H.

8. RUUMISÄÄSTLIK JA VASTUPIDAV TEHNILINE TARISTU
Taristuvõrgustikud on kriisi- ja kliimakindlad, toetavad ettevõtluse arengut ja tasakaalustatud asustusstruktuuri.

A. B. I.

9. TUGEV MERE JA MAISMAA SEOS
Meri ja maa on ühtne elukeskkond ja majandusruum, väärtustatakse rannakultuuri.

A. B. G. H.

A. Julgeolek ja turvalisus

B. Kliima

C. Maapõueressursid

D. Väärtuslik põllumajandusmaa

E. Rohevõrgustik

F. Väärtuslik maastik

G. Asustus

H. Transport ja liikuvus

I. Tehniline taristu

Skeem 1. Ruumilise arengu põhimõtted ja nende seosed planeeringus käsitletavate teemadega

2 Üleriigilise planeeringu elluviimine kohalikul tasandil

Üleriigilise planeeringu visioon, ruumilise arengu põhimõtted ja suunised on **kohaliku tasandi ruumiotsuste kaalutlemisel üheks oluliseks lähtekohaks**. Üleriigiline planeering ei tühistata kehtivaid planeeringuid. Kehtima jäävad ka maakonnaplaneeringud kuni uuemate valmimiseni. Üleriigilise planeeringu kehtestamise järgselt viiakse maakonnaplaneeringud ellu koosmõjus üleriigilise planeeringuga. Nii kaalutakse üldplaneeringutega tehtavaid maakonnaplaneeringute muudatusettepanekuid läbi üleriigilise planeeringu "prillide".

Üleriigilist planeeringut peab silmas Maa- ja Ruumiamet planeeringute kooskõlastamisel ja järelevalve teostamisel ning ruumiotsuste suunamisel¹.

2.1 Täpsemate riigi tasandi planeeringute vajadus

Üleriigilise planeeringu elluviimiseks on vajalikud täpsemad riigi tasandi planeeringud. Need koostatakse maakonnaplaneeringutena ühe või mitme maakonna või nende osade kohta selleks, et

- konkretiseerida üleriigilises planeeringus seatud eesmärgid ja põhimõtteid ruumiliselt ja asukohapõhiselt;
- lahendada valdkonnapõhiseid ja ruumiliselt keerukaid teemasid (nt taristu, liikuvus, energiatootmine, rohevõrgustik) detailsemas mõõtkavas;

¹ Näiteks olukorras, kus eeslinnas soovitakse detailplaneeringuga kavandada kontorihoonet üldplaneeringu järgselt elamumaa juhtotstarbega maa-alale, lähtub Maa- ja Ruumiamet üldplaneeringut muutva

- luua side strateegiliste suuniste ja praktiliste ruumiotsuste vahel.

Maakonnaplaneeringud koostatakse eelisjärjekorras Tallinna, Tartu, Pärnu ja Ida-Viru linnastu toimepiirkondadele (vt Skeem 2. Tugevate keskuste Eesti ja toimepiirkonnad).

Planeeringulahenduse täpsusaste võib varieeruda planeeringuala lõikes. Täpsemat käsitlemist vajavad keskuslinna ja lähipiirkondade vahelised kohalike omavalitsuste piiride ülesed seosed. Keskuslinnade naaberomavalitsustes tuleb ruumiliselt lahendada kasvamisega kohanemine. Seetõttu peab planeeringulahendus linna lähialadel olema täpsem. Toimepiirkondade äärealadel on eeldatavalt väiksem arendussurve ja vähem ristuvaid ruumi- ja maakasutushuvisid, mistõttu võib planeeringulahendus jääda üldisemaks.

Suuremate linnade toimepiirkondade planeeringutes on otstarbekas lahendamiseks koondada ptk-s 2.2 toodud ülesanded 1-3, et saavutada tihedamalt asustatud ja suurema arengusurvega piirkondade terviklik ja tasakaalustatud ruumiline areng. Samas on võimalik ka allpool toodud ülesannete lahendamine eraldiseisva riigi tasandi planeeringuna kõigile maakondadele korraka. Ülesanded täpsustuvad planeeringute algatamisel.

Täpsemate riigi tasandi planeeringute lähteseisukohtade koostamisel tuleb arvestada üleriigilise planeeringu mõjude hindamise soovitusi.

detailplaneeringu menetlemisel muuhulgas üleriigilise planeeringuga väljatoodud ruumilise arengu põhimõtetest, mis soosivad kompaktselt ja mitmekesiselt arengustrit.

2.2 Täpsemate riigi tasandi planeeringutega lahendatavad ülesanded

1. Asustuse ja liikuvuse integreeritud planeerimine toimepiirkondades, maahõivehierarhia rakendamine.

Koostatakse terviklikud ruumilised lahendused, mis:

- a. seovad asustuse paiknemise, teenusvõrgu ja liikumisvõimalused ühtseks süsteemiks;
- b. juurutavad maahõivehierarhiat ja määratlevad kompaktses asustusega alad. Erilist tähelepanu pööratakse mulla ökoloogiliste funktsioonide säilimise vajadusele piirkondades, kus arendussurve koondub väärtuslikule põllumajandusmaale;
- c. täpsustavad asustuse rollijaotust, keskuste ja maapiirkondade iseloomu ning ülesannete jaotust, sh majanduslikus spetsialiseerumisenä; haridus-, tervishoiu- ja muude põhiteenuste paiknemist ning kättesaadavuse tagamise põhimõtteid eri piirkondades;
- d. kaaluvad võimalusi valglinnastunud alade mitmekesistamiseks ja vajadusel antakse suuniseid

- üldplaneeringutes selleteemaliste tingimuste täpsustamiseks;
- e. kaaluvad vajadust töötada välja metoodiline alus süsinikutasakaalu põhimõtte rakendamiseks ruumiotsustes, et kavandatavad maakasutuse muutused ja asustuse ruumiline areng oleksid kooskõlas süsinikubilansi tasakaalustamisega elukaare vaates;
 - f. pööravad tähelepanu veele avalduvale kumulatiivsele mõjule, eriti kasvavates piirkondades ja tihendamisel ning olukordades, kus ruumiline koormus ja tihedam asustus võivad suurendada vee reostusriski ja valglate koormust;
 - g. töötavad välja uute arenduste kavandamise suuniseid, mis toetavad sademevee infiltreerumist, vähendades nii pinnaveereostuse ja kiire äravoolu riski;
 - h. hindavad asustuse arengu võimalikku mõju veekaitsevöönditele ning vajadusel annavad suunised üldplaneeringutes tingimuste täpsustamiseks, et tagada vee kvaliteedi püsimine.
 - i. kaaluvad võimalusi hinnata kavandatavate arengute kumulatiivseid mõjusid (mitme sektori samasse asukohta koonduvad arendused) ja välja töötada sellekohane seiresüsteem.

Tugevate keskuste Eesti

Skeem 2. Tugevate keskuste Eesti ja toimepiirkonnad

2. Rohevõrgustiku täpsustamine ja ruumiline sidusus

Vastandlike ühiskondlike arengute surve, kliimamuutused ja üleriigilise planeeringu põhimõtted seavad rohevõrgustikule uuenenud ootused. Üleriigilise planeeringu järgi on oluline nii rohevõrgustiku sidusus kui ökoloogiline kvaliteet, samuti on tähtis selle roll asustuse suunamisel, mh puhke- ja virgestuskasutus linnaliste alade kompaktsuse tagamisel. Täpsema riigi tasandi planeeringu koostamisele eelnevalt² tuleb koostada analüüs, kuhu kaasatakse metsaökoloogid ja metsamajanduse eksperdid, samuti sotsiaalmajanduse ja rekreatsiooni valdkondade eksperdid, et määratleda mitmekülgse metsakasutuse ja ökoloogilise sidususe ühised põhimõtted ning vältida rohevõrgustiku elementide ülemäärast raiet või vastupidi ebamõistlikke piiranguid.

Täpsemates riigi tasandi planeeringutes tuleb:

- a. käsitleda Natura 2000 võrgustikku rohevõrgustiku määratlemise lähtekohana, millele tuginedes määratletakse võrgustiku kriitilise tähtsusega elemendid ja siduskoridorid. Selline käsitlus aitab vältida kaitsealade isoleerumist ning tugevdab üleriigilise rohevõrgustiku sidusust ja toimivust.
- b. kaaluda kohapõhiselt rohevõrgustiku toimimiseks vajalike tingimuste vastavust uuenenud ootustele (nii sidususe kui ökoloogilise seisundi parendamise osas), vajadusel uuendada tingimusi;
- c. vaadata üle ja vajadusel korrigeerida rohevõrgustiku elementide ruumikujud. Muuhulgas tuleb kaaluda nn nullalade (Sepp ja Jagomägi, 2002 poolt koostatud metoodika alusel alad, mille hõlmamist rohevõrgustikku tuli analüüsida) rohevõrgustikku hõlmamise otstarbekust lähtuvalt nende ökoloogilisest seisundist ja alternatiivsete

kasutusviiside olemasolust. Veenduda rohevõrgustiku omavalitsuste piirideüleses sidususes;

- d. integreerida taristust tulenevate konfliktide leevendusmeetmed (nt ökoduktide toimimiseks vajalikud tingimused) sidusa võrgustiku toimimisega;
 - e. rohevõrgustiku osana käsitleda ka sinivõrgustikku - veekogusid ja nende kaldaalaseid. Mh kaaluda vooluveekogude puhveralade määratlemist, et hoida vee kvaliteeti ja aeglustada sademevee äravoolu.
 - f. kaaluda ühtsete seire põhimõtete loomist, luues ühtse andmevahetuse süsteemi Keskkonnaagentuuri ökosüsteemi seisundi ja sidususe andmetega.
- ## 3. Väärtuslike maastike ja kultuuripärandi terviklik käsitlus
- Väärtuslike maastike ja kultuuripärandi teemal kaalutakse uute täpsemate riigi tasandi planeeringute koostamist kas maakonnaplaneeringutena või üleriigilise teemaplaneeringuna. Käsitletakse alljärgnevat teemasid:
- a. planeeringu eeltööna viiakse vajadusel läbi täiendav kehtivate maakonna- ja üldplaneeringutega määratud väärtuslike maastike inventeerimine. Tuginedes väärtuslike maastike uuringule otstarbekas maastike käsitlust kontseptuaalselt laiendada – kui varem hõlmati väärtuslike maastikke kuni ajaperioodini ca 1950. aastad, siis edaspidi käsitletakse ka perioodi 1950. aastatest tänapäevani (st enam ka militaar- ja tööstuspärandit).
 - b. Eesti ruumilise identiteedi ja kultuuriväärtuste säilitamiseks määratakse riikliku tähtsusega maastike ruumikujud ja kaitse- ning kasutustingimused.
 - c. Kaalutakse täiendavate tingimuste seadmise vajadust kultuuripärandi kaitseks (nt ehitismälestistele mõjutsoon

² juhul, kui teemat ei ole ammendavalt käsitlenud õigusakt või metsanduse arengukava

lisanduvate domineerivate ehitiste mõju leevendamiseks) ja täpsemat planeerimist hõlbustava juhendi koostamist.

4. **Õhuruumi kasutuse ruumiline kontseptsioon (sh drooniliiklus)**
 - a. Kasvav õhuruumi kasutus eeldab ruumilist koordineerimist turvalisuse, keskkonnamõjude ja maakasutuse konfliktide

vältimiseks. Töötatakse välja õhuruumi kihiline kasutusloogika, sh drooniliikluse, lennuliikluse ja muude funktsioonide koordineerimine ja ruumivajaduste määramine maismaal.

3 Ruumilise arengu põhimõtete rakendamine riigi strateegilise planeerimise raamistikus

Peatüki koostamine on töös.